

Vispārīga informācija par aktuālajām legalizācijas un terorisma finansēšana tipoloģijām

„Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums” nosaka, ka ne tikai šā likuma subjektiem (piemēram, kredītiestādēm, finanšu iestādēm), bet arī citām personām ir pienākums ziņot par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem, konkrēti 3.panta 4. daļa:

„Lai novērstu ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju vai terorisma finansēšanu saistītas darbības, arī šā panta pirmajā daļā nenorādītajām personām, kā arī valsts institūcijām, atvasinātām publiskām personām un to institūcijām ir pienākums pildīt šā likuma prasības attiecībā uz ziņu sniegšanu par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem. Šajā daļā norādītajām personām tiek piemēroti likuma subjektiem paredzētie tiesiskās aizsardzības mehānismi.”

Ministru kabineta 2016.gada 6.decembra Noteikumi Nr.765 „Grozījumi Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumos Nr.1071 „Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem”” nosaka, ka ar 2018.gada 1.janvāri likuma subjekti (tāda faktiski ir jebkura fiziska vai juridiska persona) ziņojumus par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem iesniedz, izmantojot pieejamo e-pakalpojumu Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (turpmāk - Kontroles dienests) uzturētā vietnē <https://zinojumi.kd.gov.lv>.

Jāatzīmē, ka šī vietne faktiski darbojas un likuma subjekti to aktīvi izmanto jau kopš 2016.gada aprīļa.

Dažāda veida neparasti un aizdomīgi darījumi (nereti shēmu veidā), regulāri atkārtojoties, veido dažādas tipoloģijas, kuru būtību ir nepieciešams zināt un izprast.

Kontroles dienests ir apkopojis šobrīd izplatītākos noziedzīgu nodarījumu veidus (tipoloģijas), kuru rezultātā, iespējams, varētu tikt iegūti un legalizēti noziedzīgi, tai skaitā arī finanšu līdzekļi. Katrai tipoloģijai norādīts tās vispārīgs apraksts, kas varētu norādīt uz attiecīgu noziedzīgu nodarījumu.

Kontroles dienests informē par sekojošām aktuālām tipoloģijām:

1. Izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas – uzņēmuma darbības analīze liecina, ka uzņēmums, iespējams, darbojas citu partneru interesēs, tā saimnieciskās darbības analīze norāda uz iespējamu fiktīvu darbību vai patieso saimnieciskās darbības rezultātu slēpšanu un nepatiesu datu atspoguļošanu grāmatvedības pārskatos.

2. Krāpšana elektroniskā vidē – izmantojot elektroniskos saziņas/informācijas kanālus (t.sk. datoru, tālruni, maksājumu karšu apstrādes rīkus, attālinātu maksājuma instrumentus), ir izkrāpti finanšu līdzekļi, un ir zināma cietusī persona.

Galvenā pazīme, kas norāda uz iespējamo noziedzīgo nodarījumu: ir saņemts atbilstošs maksājuma atsaukums vai cietušās personas iesniegums ar norādi par krāpniecību (*fraud*).

Attiecībā uz pārrobežu darījumiem jāņem vērā, ka līdzekļu saņemšana Latvijā var būt jau otrais legalizācijas posms, t.i., pats krāpšanas fakts un sākotnējā izkrāpto līdzekļu saņemšana

notikusi ārvalstīs, un tikai pēc tam līdzekļi novirzīti uz Latviju. Taču arī šajā gadījumā būtisks ir maksājuma atsaukums vai sūdzība.

3. Nebanku kredītu krāpšana – izmantojot izkrāptus vai maldināšanas ceļā no konta īpašnieka iegūtus attālināto maksājumu instrumentu (internetbanka, mobilā banka un tml.) identifikācijas datus, trešā persona aizņēmusies finanšu līdzekļus nebanku kreditēšanas iestādēs konta turētāja vārdā bez nolūka segt aizņēmumu.

4. Finanšu piramīda – konta naudas plūsma liecina, ka tiek saņemti fizisko personu līdzekļi ar mērķi tos investēt, bet tālākā naudas plūsma liecina, ka saņemtie līdzekļi netiek izmantoti paredzētajam mērķim, bet gan tiek izlietoti trešo personu interesēs.

5. Neregistrēta vai nelicencēta uzņēmējdarbība – darījumi kontā liecina, ka konta īpašnieks – fiziskā persona – sniedz pakalpojumus vai pārdod preces, bet nav deklarējis konta izmantošanu saimnieciskās darbības veikšanai, vai arī konta īpašnieks – juridiskā persona – sniedz pakalpojumus vai pārdod preces, un šādai darbībai nepieciešama speciāla atļauja (licence), bet juridiskā persona tādu nevar uzrādīt.

Ja radušās aizdomas, ka fiziskā persona veic neregistrētu uzņēmējdarbību, minētā persona jāpārbauda VID publiskojamo datu bāzē pie reģistrētajiem saimnieciskās darbības veicējiem. Ja radušās aizdomas, ka juridiskā persona veic saimniecisko darbību bez atbilstošas atļaujas (licences), to jāpārbauda atbilstošajos licenču reģistros (piemēram, Būvkomersantu reģistrā).

6. Krāpniecība, kas saistīta ar publiskā finansējuma saņemšanu – publiskā finansējuma saņemšana, izveidojot daudzskaitlīgu aplūveida darījumu shēmu ar mērķi palielināt apgrozījumu uzņēmumam, kurš plāno pieteikties publiskā finansējuma līdzekļu saņemšanai, un tādējādi maldināt atbildīgo Latvijas Republikas iestādi par uzņēmuma finanšu iespējām; publiskā finansējuma mērķim neatbilstošs līdzekļu izlietojums.

7. Noziedzīgs nodarījums, kur iesaistīta Latvijas Republikas politiski nozīmīga persona (PNP)– ir informācija vai aizdomas par noziedzīgu nodarījumu, arī citu minēto tipoloģiju ietvaros, kurā iesaistīta politiski nozīmīga persona – Latvijas Republikas rezidents, minētās politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis vai ar minēto politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona.

Politiski nozīmīgas personas, tās ģimenes locekļu un cieši saistīto personu jēdzienus skatīt „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” 1.pantā.

8. Noziedzīgs nodarījums, veicot Latvijas Republikas valsts amatpersonas pienākumus – darījumi rada aizdomas, ka Latvijas Republikas amatpersona, veicot amata pienākumus, iesaistījies noziedzīgās darbībās (piesavināšanās, dienesta pilnvaru pārsniegšana, dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšana, neatļauta piedalīšanās mantiskos darījumos, dienesta viltojums), izņemot korupciju.

Vēršam uzmanību, ka, pārbaudot aizdomas par minēto noziedzīgā nodarījuma veidu, vairāk jāvērtē valsts amatpersonas iespējamās noziedzīgās rīcības ietekme uz tās pārstāvētās iestādes/uzņēmuma darbību.

9. Koruptīvas darbības – likuma subjekta rīcībā ir informācija, tai skaitā, no publiskiem informācijas avotiem, ka darījumi liecina par iespējamu korupciju un/vai koruptīvu darbību rezultātā iegūtu līdzekļu legalizāciju Latvijas teritorijā, ārvalstīs vai pārrobežu līmenī.

Ar koruptīvām darbībām jāsaprot darījumi, kas saistīti ar iespējamu kukuļdošanu vai kukuļņemšanu, kā arī tirgošanos ar ietekmi un prettiesisku labumu pieprasīšanu un pieņemšanu,

pildot dienesta pienākumus valsts institūcijās. Pārbaudot atbilstību minētajam noziedzīgā nodarījuma veidam, vairāk jāvērtē valsts amatpersonas personiski gūtais labums.

Lai pārbaudītu iespējamās aizdomas par korupciju, likuma subjektam iespēju robežās jāpārbauda arī valsts amatpersonas ģimenes locekļu un saistīto personu darījumi. Aizdomas par koruptīvām darbībām jāskata kopsakarā ar Ministru Kabineta 2016.gada 6. decembra Noteikumu Nr.765 „Grozījumi Ministru kabineta 2008.gada 22. decembra Noteikumos Nr.1071 „Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem”” 8.2.5. punktā minēto neparasta darījuma pazīmi.

10. Viltotu dokumentu izmantošana – ir konstatēts, ka darījumu veikšanai izmantoti viltoti personu apliecinoši dokumenti vai viltoti darījumu dokumenti.

Vēršam uzmanību, ka šis aizdomīguma pamatojums norādāms tikai gadījumā, ja ir konstatēts neapstrīdams fakts, ka dokumenti ir viltoti (piemēram, divas dažādas personas uzrādījušas pasēs ar vienu un to pašu numuru).

11. Krāpšana maksātnespējas procesā – konstatēti darījumi, kas liecina par iespējamu darījumu shēmu ar mērķi kontrolēt maksātnespējas procesu maksātnespējīgās personas (fiziskās vai juridiskās) interesēs un izvairīties no saistību izpildes pret kreditoriem pilnā apmērā.

12. Cita veida krāpšana – darījumu kopums rada aizdomas par cita veida krāpšanu, kas nav norādīta iepriekšminētajās tipoloģijās.

Arī šajā gadījumā jāvērtē, vai ir saņemtas cietušo personu sūdzības vai iesniegumi.

13. Terorisma finansēšana – darījuma dalībnieku identitāte, maksājuma mērķis, maksājuma virziens no/uz augsta riska valsti vai darījums norise augsta riska valstī un/vai cita darījumu informācija rada aizdomas par iespējamu terorisma finansēšanu.

Uzsākot sadarbību ar klientu, likuma subjektam ir arī jāveic pārbaude ar mērķi noskaidrot, vai fiziskās/juridiskās personas, vai minētās personas patiesā labuma guvēja vai pilnvarotā pārstāvja vārds nav iekļauts kādā no oficiālajiem (ANO, ES, OFAC) sankciju sarakstiem (Kontroles dienesta mājas lapas sadaļā <http://sankcijas.kd.gov.lv/> ir atrodamī konsolidētie sankciju saraksti).

Par augsta riska valsti uzskatāma tāda valsts, kurā konstatēts liels terorisma un korupcijas risks (kopsakarā ar sankciju sarakstiem), kā arī valstis, kurās tiek akumulēti finanšu līdzekļi teroristu atbalstam vai tiek izmitināti teroristu grupējumi.

Vēršam uzmanību, ka likuma subjektam uz aizdomu pamata par terorisma finansēšanu ir jāpārbauda darījumi, kuru maksājumu mērķis var liecināt par iespējamu terorisma finansēšanu.

Detalizēta informācija par terorisma finansēšanas un masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanas, glabāšanas, pārvietošanas, lietošanas un izplatīšanas novēršanu atrodama Kontroles dienesta mājas lapas vietnē <http://www.kd.gov.lv/index.php/metodiskie-materiali>

Īpaša vērība arī jāpievērš bezpeļņas, tajā skaitā arī sabiedriskā labuma organizāciju statusu ieguvušo organizāciju finanšu līdzekļu izlietojuma atbilstībai šo organizāciju deklarētajiem pamatmērķiem. Papildus skatīt informatīvo materiālu Kontroles dienesta vietnē: http://www.kd.gov.lv/images/Downloads/materials/terrorism/KD-09_FATF_Labaka_starptaut_prakse_piemi.pdf

14. Nezināmas izcelsmes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija – likuma subjekts ir veicis aizdomīgu darījumu analīzi, bet aizdomas par noteiktu noziedzīgu nodarījumu nav apstiprinājušās, tomēr klients, kas veicis aizdomīgus darījumus, nav varējis pietiekami pamatot, tajā skaitā ar dokumentiem, saņemto līdzekļu izcelsmes likumību.

Vēršam uzmanību, ka likuma subjektam vispirms ir obligāti jāveic aizdomīgo darījumu sākotnējā pārbaude un līdzekļu saņēmējam/turētājam jāpieprasa paskaidrot līdzekļu izcelsmi.

Sagatavoja Kontroles dienests

4.10.2017.